

EL BARROC (segle XVII)

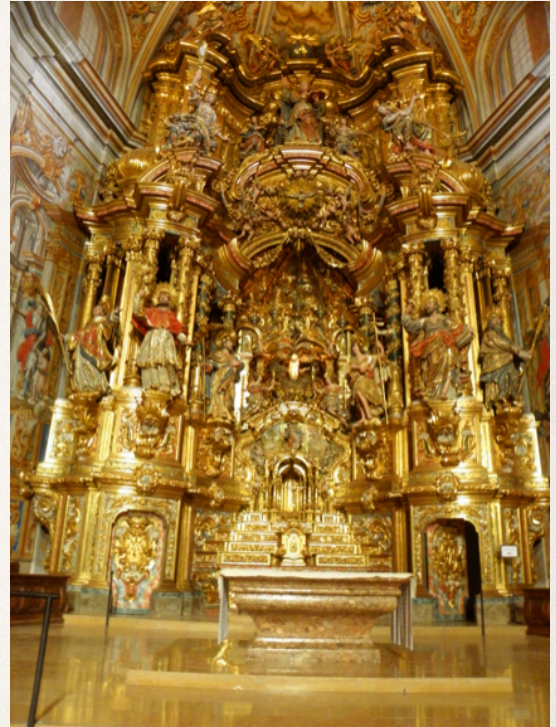
- ❖ Amb la denominació de Barroc entenem un període que va des de finals del s.XVI fins a començaments del XVIII (període situat entre dos trams d'un procés d'ascensió: l'expansió renaixentista i la de la Il·lustració).

- ❖ No va néixer com una oposició rotunda a les idees del Renaixement, però va acabar originant uns models estètics clarament diferenciats, no solament per qüestions formals, sinó, sobretot, per una visió del món que ja no tenia res a veure amb l'optimisme i l'alegria de viure renaixentistes.

- El recarregament ornamental i la fastuositat de l'art barroc són el reflex d'un ideal de lluita religiosa contra la severitat i la nuesa de la cultura protestant.

- L'estètica barroca tenia com a objectiu commocionar els sentits i els sentiments del poble per tal d'impressionar, aclaparar i persuadir emocionalment, sense renunciar a influir en la raó per mitjà de contrastos inesperats i paradoxes enginyoses.

- ❖ Visió fosca, pessimista i satírica de l'existència humana (moment de forta crisi a Europa).
- ❖ Desidealització i desmitificació de la natura i l'home.
- ❖ Es parodien els gèneres del Renaixement i es satiritzen les seves fórmules expressives: déus mitològics ridiculitzats, misogínia, temes vulgars i anodins (lletjor i brutícia com a objecte poètic).
- ❖ Temes preferits: la fugacitat de la vida i la vanitat (com a elements de contrast), la lletjor i el dolor.
- ❖ Ús de l'enginy com a valor suprem en la literatura. Es prova de sorprendre el lector amb novetats i efectes insòlits (trets d'anticlassicisme).

Poesia barroca catalana

- ❖ Suposa el trencament definitiu amb la tradició autòctona. Se segueixen els models imposats pels autors barrocs castellans.
 - Castellanització mètrica, estròfica (dècima, romanç, silva, lira...) i prosòdica (recompte sil·làbic, aplicació de les llicències mètriques...).
 - Castellanització lingüística (cultismes literaris d'arrel castellana, neologismes...).
- ❖ Contrast entre l'angoixa íntima i la frivolitat del joc estilístic (s'exploten en escriure els recursos retòrics, sintàctics i de versificació, es busca una estètica efectista i d'artifici).

Francesc Vicenç Garcia

- ❖ Tortosa, 1579-1623
- ❖ Dos vessants poètiques:

- Poesia elegant i culta, sovint de tema amorós.

- Poesia satírica i burlesca, sovint obscena, propera a l'estil de Quevedo (escèptic, recorre sovint a l'evasió, el joc i la paròdia). Tracta burlescament tot tipus de temes: mitològics, romanços artístics, tòpics literaris... Fa broma de tot, excepte de la monarquia, la religió i Catalunya.

- ❖ Capdavanter de la primera generació de poetes barrocs. Darrere seu van aparèixer una legió d'admiradors i seguidors entusiastes.
- ❖ Difusió manuscrita impressionant. Va gaudir d'una fama relativa en vida, però d'una pòstuma extraordinària.
- ❖ Seguretat lingüística notable i facilitat versificatòria.
- ❖ És capaç d'utilitzar els recursos més refinats, però s'esplaia sobretot, en els temes grotescos i deformes.

(A UNA MOSSA GRAVADA DE VEROLA)

*“Mala Pasqua us dó Déu, monja corcada,
bresca sens mel, trepada gelosia, formatge
ullat, cruel fisonomia,
ab més puntes i grops que té l'arada!*

*D'alguna fossa us han desterrada per no
sufrir los morts tal companyia, quan eixa
mala cara se us podria
i estava ja de cucs mig rosegada;*

*però, si sou de vèrmens escapada, per a
ésser menjar de les cucales
(que de mal en pijor la sort vos porta)*

*mantinga-us Déu la negra burullada,
i adéu-siau, que em par que em naixen ales
i em torno corb després que pic carn morta.”*

(A UNA DAMA QUE, PATINT GRAN SET, LI
DONÀ SON GALAN UN GERRO D'AIGUA)

*“De la caritat vinguí
a coseguir la finor,
puix que li he pagat lo ardor,
a la que me'l causa a mi.
Quan ab son preciós rubí
l'aigua ditxosa tocà,
ab vislumbres la il·lustrà
de resplandor carmesina,
fent, ab sa boca divina,
lo miracle del Canà.”*

Francesc Fontanella

- ❖ Barcelona, 1622-1685
- ❖ Representant més destacat de la segona generació barroca (mitjan segle XVII, Guerra dels Segadors). És l'autor més ambiciós de la literatura catalana barroca culta en català.
- ❖ Fill d'una família molt influent en la societat de l'època i compromès amb la política secessionista del Principat respecte de la monarquia hispànica i amb l'annexió a la monarquia francesa. Va tenir una participació activa tant en l'àmbit militar com en el polític.

- ❖ 351 poesies (de temàtica diversa), tres obres de teatre (de caràcter al·legòric i pastoril) i un conjunt de textos que combinen prosa i vers.
 - Poemes amorosos:
 - Poemes satírics i jocosos (to humorístic propi de l'època).
 - Poemes civils: *Panegíric* (1631) dedicat a la mort de Pau Claris, en què barreja la prosa cultista amb poemes en català, francès i llatí.
 - Poemes religiosos de diverses temàtiques: religioso-filosòfics, lletres per a cantar als Sants i nadales populars.

- ❖ Molt influït pel barroc castellà, sobretot pel cultisme (en la forma i en l'expressió poètica general), però també per Garcilaso de la Vega (en va ser un fervorós imitador i reformulador).
- ❖ Més retòric que els poetes de la primera generació barroca, i fruit d'això, la seva poesia és més castellanitzada.

*“No us envio flors, Gileta,
que sens vós no trobo flors.
Com han de florir les plantes
si estau malalteta vós?
Mirava nostra campanya
quan, eclipsat lo color,
o tot com vós se desmaia
o tot lamenta com jo.
Des del nívol d'una reixa
vós ereu sola lo sol
que donàveu llum al dia
i a les plantes perfecció.
Mes tot falta quan nos falten
los dolços ullets que són
primavera de l'octubre
i juny ardent de mon cor.”*

(A LA MORT DE NISE)

*“¡Oh dures fletxes de mon fat rompudes,
rompudes per ferir més doloroses,
que, llevant-me les plomes amoroses,
deixen al cor les puntes més agudes!*

*Flames més eclipsades que vençudes,
aurores algun dia lluminoses,
ombres ja de ma vista tenebroses,
tenebroses, mortals, però volgudes.*

*Principi trist de penes inhumanes, t
erme feliç de l'ànima afligida
per alivio son dolor adora;*

*fletxes sereu i flames soberanes
si llevau a mon cor la trista vida
per donar a mos ulls eterna aurora.”*

(SONET A PAU CLARIS)

*“Tronc infeliç que en rames dilatades
per sanguinoses bèl·liques fatigues,
coronat de despulles enemigues,
les glòries augmentares heretades.*

*Exemple de grandeses desdixades,
cadàver restes de verdors antigues
que esperen les trèmules espigues,
caient així les palmes remuntades.*

*No del cel fulminant la flama obscura,
sí del temps menys preat dura
venjança ha causat ta caiguda repentina.*

*Oh, quant ensenya!
Oh, quanta desventura!
A l'orbe tot fiu ombra ta esperança
i poca terra ocupa ta ruïna.*